

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 15 (22944)

2024-рэ илъэс

ГЪУБДЖ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 30

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгеим ищытхъ узехъ

Я XXII-рэ Олимпиа-
дэм джэрз медалыр
кыщызыхыгъэу, Ев-
ропэмрэ СССР-мрэ
ячемпионатхэм текло-
ныгъэр къащыдэзы-
хыгъэу ыкли дзюдом
республикэм хэхь-
ныгъэ щышыным
ышхъэкӀэ зилахышхо
хэзышыхыгъэу,
УФ-м итренерэу
Емыж Арамбый рес-
публикэм иапшъэрэ
тынэу медалэу
«Адыгеим и Щытхъ-
зехъ» зыфилоу
АР-м и Лышхъэу
Къумпыл Мурат
кыфигъэшъошагъэм
игъэхъагъэхэм джыри
зэ афызэригъэплъэ-
кыжыгъэ.

ИжыкӀэ кыщегъэжыгъэу
адыгэхэм кӀуачӀэр апсыханыр,
нартхэм яшэн-хабзэхэр агъэ-
лӀэпӀэнхэр шанышлу зерафэху-
гъэр щыӀэныгъэм кыщагъэ-
шыпкӀэжыгъэ.

Къэралыгъо гъэпсыкӀэ иӀэу
Адыгеир псэунэу зырегъажьэм,
спорт еджапӀэхэр, псэуалӀэхэр
хэкум кыщызэлуахыгъэх. Тре-
нерхэм, кӀэлэегъаджэхэм агъэ-
сагъэхэр хэгъэу, дунэе зэнэ-
къокъухэм, Олимпиадэ джэгун-
хэм ахэлажъэхэу аублагъ. Бэ-
нэкло дэгъухэр Адыгеим ша-
гъэсагъэх, республикэм ыцӀэ
спортым лъагъу щалътыгъ, дунэе
спортым итарихъ дышъэ хъа-
рыфхэмкӀэ ацӀэхэр хатхагъэх.
Ахэм ащыц физическэ куль-
турэм ихэхьоныгъэ илахышхо
зэрэхышыхыгъэм пае орденэу
«За заслуги перед Отечеством»
зыфилоуэм имедалэу я II-рэ

шъуашэ зилэр кызфагъэшъо-
шагъэу, дзюдомкӀэ Мыекъопэ
еджапӀэм иплур цӀэрылоу, тренер
ӀэпӀасэу Емыж Арамбый.

Емыж Арамбый кызэрэти-
луагъэу, Олимпийскэ джэгунхэр
зыщылагъэм илъэс 43-рэ те-
шӀэжыгъэми, игукъэкыжхэр
жыи хъухэрэп. БэнэпӀэ алыр-

гъум зэлукӀэгъоу щырилагъэхэр
непи ынэгъу кӀэтых. Спортышхом
гъогоу кыщыкӀугъэм анахъэу
кыщыхыгъэщырэр Мыекъопэ
бэнэпӀэ еджапӀэм зызэрэщигъэ-
сагъэр ары.

— Олимпиадэ джэгунхэр шу-
кӀэ сыгу къэкӀыжыгъэх, — кы-
тилуагъ дзюдомкӀи, самбэмкӀи

зельашӀэрэ бэнаклоу Емыж
Арамбый. — Спортым лъапкъ-
хэр зэфещэх, мамыр щылаклэр
егъэпытэ. Олимпиадэр хышхом
иор фагъадэ. СССР-м изаслу-
женнэ тренерэу Кобл Якъу-
бэ типашӀэу тэ, ныбжыкӀэхэм,

(ИкӀлух я 3-рэ нэклуб. ит).

ЧыпӀэхэр агъэхъазырых

УФ-м и Президент
ихэдзынхэр зыщы-
клоштхэ хэдзыплэ
чыпӀэхэм ягъэхъазы-
рын Адыгеим щау-
благъ.

АР-м хэдзынхэмкӀэ и Гупчэ
комиссиие кызэрэщылауагъэмкӀэ,
лахъэхэлъ обществэу «Росте-
лекомым» хэдзынхэр зыщы-
клоштхэ чыпӀи 137-мэ видео-
камерэхэр атегъэуцогъэныр
ригъэжыгъэ. Хэдзынхэр зэрэ-
клохэрэм, макъэхэр зэралпы-
тэжыхэрэм онлайн шыкӀэм
тетэу алыпӀэщтых. Шып-
къагъэ хэлъэу хэдзын кампа-
ниер зэхэщэгъэныр пшъэрылъ
шхъалэу щыт.

Шъугу къэдгъэкыжыгъын, УФ-м
и Президент ихэдзынхэр мэ-
фищэ, гъэтхалэм и 15-м кы-
щегъэжыгъэу и 17-м нэс, кло-
штых. Хэдзын кампанием хэт-
хэм анэмыкӀэу общественнэ
лпыпӀлакӀохэр щыӀэщтых. 2018-
рэ илъэсым кыщегъэжыгъэу
АР-м и Общественнэ палатэ
ахэр егъэхъазырых, пэшлоры-
гъэшъэу рагъэджагъэх. Учас-
ткэ пэпчъ нэбгырищ, къоджэ
муниципалитетхэм обществен-
нэ лпыпӀэкло тлуритлу ацӀэ-
тыщт.

УФ-м и Президент ихэдзын-
хэм апае ренэу Ӏоф зышӀэщт
хэдзэкло комиссиие 265-рэ, пӀэ-
лӀэ гъэнэфагъэкӀэ Ӏоф зышӀэщт
участкэ хэдзэкло комисси
3 республикэм щызэхашӀэщт.
Адыгеим ис хэдзэкло мин
342,6-м ехъумэ амакъэ аты-
нэу фитыныгъэ яӀ.

Республикэм ирайонхэм
ыкли икӀалэхэм къащызэлуа-
хыгъэ хэдзыплэ участкэхэр
щынэгъончъэным ыльэныкъокӀэ
зэрэхъазырыхэр ауплӀэкӀунэу
аублагъ.

ДЕЛЭКЪО Анет.

Лыхъужьхэм-яшлэжь агьэлъэшагъ

Мыекьуапэ шхьафит зашыжьыгъэр илээс 81-рэ зэрэхурэр республикэм икьэлэ шхьалэ шыагъэунэфыкыгъ.

Мэфи 172-рэ нэмыц-фашистхэм Мыекьуапэ зашыжьыгъ, тхьамыкьлэгъуабэ къапыкыгъ. Илээс-ныкъом кыкьлоцл нэбгырэ мини 4 фэдиз техаклохэм алэклэодагъ. Ащ нахьыбэжь советскэ дзэклэолхэу ыкьл партизанхэу лагерьхэм адэклэодагъэр.

1943-рэ илээсым шылэ мазэм и 29-м Мыекьуапэ шхьафит ашыжьыгъ. Ащ ыуж хьадэхэр агьэтылъхэу, къалэр зыпкъ рагъэуцожьэу рагъэжьагъ.

Фашистхэр Мыекьуапэ зыдафыжьыгъэхэр илээс 81-рэ зэрэхурэм фэгъэхьыгъэ зэлу-клэр искусствэхэмкьлэ Мыекьопэ клэлэцыкыкь еджаплэу N 1-м тыгъуасэ шыкыуагъ. Ифтыабзэм хэлэжьагъэх къалэм имэрэу Геннадий Митрофановыр, народнэ депутатхэм якьэлэ Совет итхьаматэу Джарымэкьэ Азмэт, хэбзэхуэмэкьэ къулыкьухэм, фондэу «Хэгъэгум иухуэмакьохэр» зыфилорэм, общественнэ организациехэм, «Юнармией» ялыкьлохэр.

Зэлуклэм къекьлолагъэхэм зафигъазэзэ, Геннадий Митрофа-

А. Балабасъ

новым кыкьигъэщыгъ къалэр шхьафит зашыжьыгъэ мафэм Мыекьуапэ дэххэмкьлэ мэхьанэ-шхо зэрилэр.

— Хэгъэгум зэошхом тыхэгъэгум ищылакьлэ, итарихьы зэрихьокыгъэх, унагъэ пэпчъ лъылысыгъ. Илээсныкъо фэдизрэ пыйм тыхэку зылыгъым хьазабышхоу тичыфхэм ащэчыгъэм гурегъэузы. А уахътэм кыкьлоцл пыйм тичылыгъу мин пчъагъэ лэклэодагъ. Мыщ фэдэ мафэм

шхьафитыныгъэр къытфидэ-зыкыгъэхэу лыхъужьныгъэшхо зезыхьагъэхэм, зэоуж илээс-хэм тикьалэ зыпкъ изыгъэу-цожьыгъэхэм «тхьашьуегъэ-псэу» ятэлэ, — кылыуагъ Мыекьуапэ имэр.

Ащ зэрэхигъэунэфыкыгъэм-кьлэ, Хэгъэгум зэошхом илээхьан лыхъужьныгъэу зэрэхьагъэм Мыекьуапэ дэххэр рэгъушхо.

— Пшъэрылэу тилэр лыхъужьхэм яшлэжь дгъэлъэлэ-

ныр, я Хэгъэгум шу альэгъоу, нэмыц-фашист техаклохэм ты-зэратекьлауагъэм рыгушхохэу ныбжьыкьлэхэр тплунхэр ары, — кылыуагъ Геннадий Митрофановым. — Тикьэрапыгъошхо анахъэу зыгъэлъэшырэр цыфхэм язэкьотыныгъ, Хэгъэгум ащ шульэгъоу фырялэр, тидзэ-клэолхэм лыхъужьныгъэ зэрэ-зэрэхьащтым яцыхъэ зэрэте-лпыр ары. Тарихъ шлэжьыр къэухуэмэгъэныр непэкьлэ мэ-

хьанэшхо зилэ юфыгъоу щыт. Хэгъэгум ашыжьыгъэ дзэ опера-циер зыщыкьлорэ лъэхьаным тидзэклэолхэр, офицерхэр, гуфа-кьохэр ти Хэгъэгум ишхьафиты-ныгъэ, клэлэцыкыкьлэхэм мамыр шылаклэ ялэным апае псэемы-блэжьэу мзэаох. Мыекьуапэ шхьафит зашыжьыгъэ мафэм Урысыем идзэ текьлоныгъэ кы-зэрэдихьытмкьлэ шлошъхуны-гъэу тилэр нахь ерэгъэпыт.

Искусствэхэмкьлэ Мыекьопэ клэлэцыкыкь еджаплэу N 1-м иеджаклохэм иклэлэгъаджэхэм кыагъэхьазырыгъэ номерхэм хьакьлэхэр арагъэплъыгъэх. Ар-тист ныбжьыкьлэхэм, гъэсаклохэм Хэгъэгум зэошхом илээхьан нэмыцхэм Мыекьуапэ заштэм къэлэдэхэр зэрэзэкьоуцогъа-гъэхэр къалотагъ.

Мамыр шылаклэм пае зыпсэ зытыгъэ клэлэцыкыкьлэхэмрэ лэ-тахьохэмрэ ацлэ зэлуклэм кы-щыралыуагъ. Ахэм ащыщых Женья Поповыр, Виталик, Лена Голу-битниковхэр ыкьл нэмыкьлэхэр.

Къэзэрэгъуогъэхэр Хэгъэгум зэошхом щыфэхыгъэхэм зы-такьикъэ афэшьыгъуагъэх. Кон-церт-реквиемым ыуж Гупчэ мемориалым дэжь къэагъэхэр клэралъхьагъэх.

Александра БАЛАБАСЪ.

Дунэе форумым хэлэжьагъэх

Шылэ мазэм и 25 — 26-м Московскэ къэлэ клэлэгъэ-джэ университетым шыкыуагъ клэлэгъаджэхэмрэ ушэтынхэр зышыхэрэмрэ апае зэхачэ-гъэ я II-рэ Дунэе форумэу «Градиент» зыфилоу хыса-ным фэгъэхьыгъэр.

Ар Адыгэ къэралыгъо универ-ситетымрэ Тюменскэ къэралы-гъо университетымрэ зэхачагъ. Ифтыабзэм хэлэжьагъэх Ар-хангельскэ, Ельц, Ереван, Во-ронез, Мыекьуапэ, Москва, Казань, Ростов-на-Дону, Санкт-Петербург, Самарэ, Томскэ яапшъэрэ ыкьл ягурыт еджа-плэмэ яклэлэгъаджэхэр. Хысап гъэсэныгъэм гумэкьыгъоу кы-зидыхьхэрэр дэгъэзыжьыгъэн-хэмкьлэ еплъыкьлэу шылэхэр фо-

румым щызэфэхьысыжьыгъэх, модель гъэнэфагъэхэм ахэплъа-гъэх ыкьл ахэр зэрагъэцэкьлэшт-хэм здегупшысагъэх.

Форумым ипрограммэ хэты-гъэх зэдэгущылыгъухэр, пленар-нэ семинархэр, гъэсэныгъэ лабораториехэр ыкьл лэнэ хьу-раехэр. Шлэныгъэ материалхэм-кьлэ лъэтэгъэуцоу зэхачагъэр форумым изэфэхьысыжьэу хьугъэх. Ащ илофшлэн джащ фэдэу хэхагъэх купхэм кыагъэ-лэгъогъэ проектхэр, клэлэгъэ-джэ ныбжьыкьлэмэ еджаплэм щагъэфедэшт егъэджен лэпылэ-гъухэр.

Шлэныгъэлэжьхэмрэ клэлэ-гъаджэхэмрэ методикэхэмкьлэ зэхожьыгъэх, хысапым хэхо-ныгъэ егъэшлыгъэнымкьлэ шылэ программэхэм атегушылагъэх.

Хысапымкьлэ клэлэеджаклохэм шлэныгъэу ягъэгъотыгъэн фаер клэлэгъаджэу агъэхьазырхэрэм яшлэныгъэ зэрелъытыгъэр, три-гонометрием зэпхыныгъэу ды-рялэр егъэджен лэфым клэгъэ-гушлугъэнхэмкьлэ зэрэбгъэфедэ-шъуштыр ыкьл нэмыкьлэ лъэны-кьохэм афэгъэхьыгъэ докладхэр форумым кыщашыгъэх.

«Хысапым акъылыр зы чы-плэ зэрэригъэуцожьырэр» зыфи-лорэ зэхэгущылыжьымкьлэ фору-мыр кызызлуахыгъ. Ащ кыщы-гушылагъэх Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Ма-мий Даутэ, Московскэ къэлэ клэлэгъэджэ университетым хысапымкьлэ ыкьл информа-тикэмкьлэ и Институт ипащэу Сергей Каракозовыр ыкьл хы-сап гъэсэныгъэмкьлэ Московскэ

гупчэм ипащэу Иван Яценкер.

АКъУ-м иректорэу Мамый Даутэ пленарнэ семинарэу «Хысап гъэсэныгъэр еджаплэм: хэхоныгъэ егъэшлыгъэнымкьлэ гугъаплэу шылэр» зыфилорэм доклад кыщышыгъ.

«Сэнаушыгъэ зыхэлъхэр кы-хэгъэщыгъэнхэмкьлэ лъэныкьуиц лэубытылэ тшырэр — сабий-хэр, ны-тыхэр ыкьл обществэр. Лъэныкьэ пэпчъ лэф дэшлэгъэн-фае: сабийхэм ашлогъэшлэгъо-нынэу, ны-тыхэр лэфым кыых-гъэлэжьэгъэнхэу ыкьл хысапыр апшъэ ашынымкьлэ ифтыаб-зэхэр зэхэщэгъэнхэу», — кы-кыкьгъэтхыгъ Мамый Даутэ.

Хысапыр еджаплэм щягъэ-хыгъэнымкьлэ ыкьл ащ зегъэу-шомбгъугъэнымкьлэ АКъУ-м лэфлагъэу илэр тиклэлэгъаджэ-

хэм форумым кыщалотагъ. АКъУ-м и Кавказскэ хысап гупчэ иотдел ипащэ Адыгэ Рес-публикэм сэнаушыгъэ зыхэлъ сабийхэр кызызэрэщыхагъэщы-хэрэм фэгъэхьыгъэ доклад кыщышыгъ. АКъУ-м шлэныгъэ гъэнэфагъэхэмкьлэ ыкьл цифрэ технологиехэмкьлэ и Институт ипащэу Бэджанэ Светланэ сту-дентхэм ягъэхьазырын фэгъэ-хыгъэ программэм игъэцэкьлэн кытегушылагъ. АКъУ-м алгеб-рэмрэ геометриемрэкьлэ ика-федрэ иклэлэгъэджэ шхьалэу Юрий Карпенкэм олимпиаднэ хысапымкьлэ я 5 — 6-рэ клас-схэм ащеджэхэрэм апае агъэ-хьазырыгъэ онлайн курсым къеджагъ.

АКъУ-м ипресс-къулыкьу

Анахь чанхэр агъэшлуагъэх

А. Юшын

Студентхэм я Мафэ фэгъэ-хыгъэ мэфэклэ зэхачэ Мыекьопэ къэралыгъо технологиескэ университетым шыкыуагъ. 2023-рэ илээсым нахь къахэ-щыгъэ студентхэм ацлэхэр къалуагъ, ахэр агъэшлуагъэх.

Илээсым кыкьлоцл мыщ щеджэрэ студентхэм Адыгеим ыкьл Урысыем ащызэхачэгъэ зэнэ-кьокьухэм зэрифэшъуашэу зы-къащагъэлъэгъуагъ.

Апшъэрэ еджаплэм ипрорек-торэу Брантл Мурат ректорым

ыцлэклэ студентхэм къафэгү-шуагъ. Университетыр кызы-зэлуахыгъэр тыгъэгъазэм илээс 30 зэрэхьугъэр ащ кыкьигъэ-щыгъ. Лъэныкьэ зэфэшхьаф-хэмкьлэ сэнаушыгъэ зыхэлъ студентхэр мыщ зэрэчлэхэр

кылыуагъ. Лэклэб къэралыгъохэм къарыкыгъэ студентэу щеджэрэ-ри бэ. Ахэм азыфагу зэзэгъы-ныгъэ, зэгурылоныгъэ илэным фэшл ифтыабзэ зэфэшхьафхэр зэхачэх. Ахэм ащыщ студентхэм ялэпкъ культурэ кызыщагъэ-лэгъорэ фестивалыр. Ащ чанэу хэлажьэхэрэм ацлэхэр кыра-луагъ, лэклэб къэралыгъохэм къарыкыгъэ студентхэм анэклэ Мыекьуапэ зэралэгъурэр къэ-зыушыхьатрэ сурэт тыхыгъэхэм-кьлэ зэнэкьокьугъэх. Текьлоныгъэ кыдзэзыхыгъэхэр агъэшлуагъэх.

— Илээс къэс лъэныкьэ зэфэшхьафхэмкьлэ сэнаушыгъэ зыхэлъ ныбжьыкьлэу тиапшъэрэ

еджаплэ щеджэхэрэм япчъагъэ хэхо. Студентхэм шлэныгъэ куу зэрагъэгъотынымкьлэ, ясэнаушы-гъэ хагъэхьонымкьлэ джы амал дэгъухэр ялэх, ахэр дэгъоу кы-зыфагъэфедэх. Социальнэ лэпы-лэгъу зэфэшхьафхэри щылэх, япроектхэр щылэныгъэм щыпхы-ращын альэклэ, — кылыуагъ Брантл Мурат.

Джащ фэдэу спортым ылэ-ныкьокьлэ студентхэм гъэхьа-гъэу ашлэхэрэм ягугуу къа-шыгъ, анахь чанхэр агъэшлуа-гъэх. Мэфэклэ мафэр ныбжьы-кьлэхэм гъэшлэгъонэу агъэклуагъ.

ДЕЛЭКЪО Анет.

Адыгэ Республикэм мэкьу-мэщымкьлэ и Министерствэ ило-фышлэхэм лъэшэу гухэкьл ащыхьугъ Адыгэ Республикэм иагро-промышленнэ комплекс илээсыбэрэ щылажьэгъэ, ащ ихэхо-ныгъэ зилахьышхо хэзышыхьэгъэ Хьунэго Чатиб Ибрахимэ ыкъом идунай зэрихьожьыгъэр ыкьл щымылэжьым иунагъорэ илахьылхэмрэ афэтхьаусыхэх.

Адыгеим ищытхъузехъ

(Икляух).

самбэм, дзюдом зафэдгасэщтыгъ. Европэм самбэмкӀэ дышӀэр кызышсэхым, дзюдор пӀдзы сшынэу сыгу кыхагъап.

Арамбий спортым гъогу гъэшлэгон мыпсынклэ кышчыкӀугъ, гъэхъэгъэшхохэр ышлыгъэх. Спортым хэшылкӀ физилэхэу дунаим икӀэралыгуабэхэм ащыпсэххэрэр А. Емыжым игъэхъагъэхэм ащыгуагъэх, СССР-м ыкӀи лӀкӀыб кӀэралхэм бэрэ теклоныгъэр ыкӀи хагъэунэфыкӀырэ чыплӀэхэр ащ кӀащыхыгъэх. Дунэе турнир анахь инхэм ащ «техникэу» ыгъэфедэщтыгъэр анахь дэгъоу бэрэ кышчыхагъэщыщтыгъ.

Гуфэбэныгъэ хэлъэу игугъу кӀешлы зыгъэсэгъэ Кобл Якубэ. «УзыдэгущыӀэнэу узыфэе закъор тренерэу о кыхӀэхыгъэр ары. Ащ о укыыхыгъэр, оры тренерыр кыхӀэзыхыгъэр», — ело Арамбий.

Емыж Арамбий 1953-рэ илӀэ-сым Теуцожь районым ит кыуаджэу АскӀэлае кӀлӀэегъаджэм-рэ врачымрэ яунагъо кыхъу-

хъагъ. Ежми, ышпхъоу Му-лӀлӀэти, ышӀэу Нурбийи музыкӀэр ыкӀи литературэр якӀасэщтыгъ. АскӀэлэе гурыт еджаплӀэм ия 9-рэ класс кызеухым, Мые-кӀопэ мэкъумэщ техникумым чӀэхъагъ, самбэ бэнэнымкӀэ ар гупчӀэу щытыгъ, ащ кышчыу-благъэу самбэм зыфигъасэу ыублагъ, спорт обществэу «Урожай» зыфилорэм фэбанэщтыгъ. Ащ апэрэ тренерэу илагъэр Хъуажь Нурбийи. Нэужым илӀэ-сым кӀэуагъэу Кобл Якубэ ар ыштагъ.

1973-рэ илӀэсым РСФСР-м самбэмкӀэ чемпион, 1974-м самбэмкӀэ СССР-м ыкӀи Европэм ячемпион хъугъэ. Нэужым дзюдом зыфигъэзагъ, гъэхъагъэхэри ышлыгъэх. Олимпийскэ джэгунхэм ахэлэжъ-нэу А. Емыжым ыцӀэ кызыралом, Кобл Якубэ ащ дыригъэштагъ. Ежми цыхъэу кыфа-шлыгъэр кыгъэшшыпкӀэжъыгъ ыкӀи дзюдомкӀэ анахь спортсмен дэгъухэм ащыщ хъугъэ.

Кобл Якубэ иеджаплӀэ егъэжӀэплӀэу зыфэхъуэгъэхэм ащыщ Емыж Арамбий. Ащ игъусагъэх

Гостэкъор, Невзоровыр, Хъэпаир. Ахэм ацӀэхэр дунэе спор-тым щызэлашлагъэх.

А. Емыжыр 1977-рэ илӀэсым дзюдомкӀэ Варшавэ щызэхашӀэ-гъэ зэнэкъокъум ичемпион. 1978-рэ илӀэсым Липецкэ щыкӀогъэ чемпионатым хэлажы, Советскэ Союзым ичемпион хъугъэ. Емыжым лӀпӀэлэсэныгъэшхо хэлъэу бэнаплӀэм зыкышчыгъэлӀэгъагъ. Турнирыр АрамбийкӀэ псынкла-гъап, сыда плӀмэ еджаплӀэм кыдеджагъэу, иныбджэгъоу, дзюдоист анахь дэгъухэм ащыщэу Чэсэбий Бислан ары алыргъум зыдытехъагъэр. БэнаплӀэм техникэу цагъэфедэхэрэм яшӀэфхэм тӀури дэгъоу ащыгъозагъэх, ащ зэнэкъокъур кыгъэхъылагъ. Арэу щытми, ащыгъум Арамбий теклоныгъэр кыдихыгъ.

1979-рэ илӀэсым Тбилиси щыкӀогъэ дунэе турнирым ящӀ-нэрэ чыплӀэр кышчыхыгъ, Венгрием ятӀонэрэ щыхъугъ ыкӀи Европэмрэ СССР-мрэ я Спартакиадэ джэрз медаль кышчыхыгъ. 1980-рэ илӀэсым СССР-м ичемпионат ятӀонэрэ чыплӀэр кышчыдихи, Олимпиадэ джэгунхэм ахэлэжънэу кы-хахыгъ. Москва щыкӀогъэ гъэмфэ Олимпийскэ джэгунхэм ахэлажъэз килограмм 60-м нэс кӀэзыщӀэхэрэм ябэныгъ, спортсменхэр купитӀоу гоштыгъэхэу нэбгырэ 30 хъуштыгъэх. ФиналныкӀом нэсыгъэу нэужым олимпийскэ чемпион хъугъэ Францием щыщыр кытекӀуагъ. ЯщӀнэрэ чыплӀэм фэбанэзэ Чехословакием щыщ спортсменым теклоныгъэр кышлыухыгъ.

жъагъэу, илӀэс 48-рэ хъугъэу, Арамбийрэ сэрӀрэ тызэрэшӀэ, институтым тыщызедджагъ, ар тӀэкӀукӀэ сапэ итыгъ, сшына-хыжъ фэдэу сыфышчытыгъ, тренировкэхэм тызэдакӀоштыгъ. Ащыгъум ащ зэнэкъокъухэм гъэхъагъэхэр ащишлыщтыгъ. 1981-рэ илӀэсым Урысыем ихэшыпыкӀыгъэ командэ тызӀ-дыхэтыгъ. 2004-рэ илӀэсым спорт еджаплӀэм ипашӀэу лӀф ышлагъ. Нэужым тренерэу лӀжӀэнэу фаеу зелом, дзюдомкӀэ Урысыем и Федерацие хэтэу Кыблэ федеральнэ шӀо-лырым ащӀжыгъ. Сэ ащ ычӀыплӀэ сырагъэуцуи, лӀф сшлагъэ. Арамбий адыгэ кӀлӀэ шӀыпкӀэ, ылорэм епцӀыжыгъэр, узышчыгъын кӀал. ЛӀэшэу сыфӀэгущӀо тын лӀаплӀэу кыфа-гъэшшӀошагъэмкӀэ. Псауныгъэ илӀэу, ихахъо нахыбӀэу, бӀгъа-шӀэ хъунэу сыфӀэлау.

Арамбий кӀлӀабэ ыгъэсагъ, ахэр спортышхом хыгъэхъагъэх. 1991 — 1996-рэ илӀэсхэм Германием лӀф зыщешӀэм, ыгъэ-сэгъэ нэмыц кӀлӀэтилу — зыр дунаим ичемпион, адрӀр тӀогъогъо олимпийскэ призер хъугъэх. Адыгеим кызыгъэзӀ-жымы кӀлӀабэ ыгъэхъагъыгъ. Ахэр дзюдомкӀэ Советскэ Союзым ихэшыпыкӀыгъэ командэ хэтэыгъ чемпионхэу ХъӀэкӀо Чатиб, ШӀхъаплӀэкӀо Амир, Хъахъуко Адам, нэмыкӀхэри.

А. Емыжым медалэу, щытхъу тхыплӀэу кыфагъэшшӀошагъэхэм янахыгъэр АскӀэлае дэт музеем ритыгъэх.

Арамбий кӀлӀэтилу ил, Рустам-рэ Адамрэ. ИлӀфыгъэхэр дэгъоу ыгъэсагъэх, щыӀэныгъэм зыкышчыгъотыгъ. Мы уахътэм Емыж Арамбий лӀф ышӀлӀжы-рӀп, зегъӀпсӀэфы. Арэу щытми, зыпари ымышӀэу щысӀп, «ылапэ дышӀэ пӀзы» зыфалохэрэм ащыщ, пхъэм лӀф дешӀэ.

ЩыӀэныгъэ ыкӀи спорт гъогу Емыж Арамбий кыхыгъыгъэр тиспортсмен ныбжыкӀлэхэм щысӀтехыплӀэ зерафэхъуштым щӀч хэлӀп.

КӀАРЭ Фатим.

СурӀтхэр: Емыж Арамбий ихъарзынӀэ.

Тинеушчырэ мафӀэх

Унагъом иджэны-кӀо зыгъӀлӀӀэрэ ЦӀйхэм яунагъо кыуаджэу Къэб-хъаблӀэ щӀпсэу.

Унагъом ис нахыжъэу АскӀэр илӀэс 39-рэ ыныбж, полицием истаршӀэ лейтенант. Ащ шыхэр ехъух, икӀлӀлэхэр игъусэхэу ахэм апылӀынхэр якӀас.

АскӀэррэ ишъхъэгъусэу Рузанэрэ илӀэс 18 хъугъэу щыӀэныгъэ гъогум зӀдытетых, лъфыгъищ зеданӀу. ЯпшӀэшӀэ нахыжъэу Камилэ илӀэс 14 ыныбж, тфы закӀлӀэ я 9-рэ классым щеджэ, волонтер. «Адыг Лэндым» зехищӀэр лӀфыгъохэм чанэу ахэлажъэ. Олимпиадэхэм

апэрэ чыплӀэхэр кӀащехы, бэмышӀэу «Сыбзэ сиду-най» зыфилорэ зэнэкъо-къум апэрэ чыплӀэр шиу-бытыгъ. Адыгэ пшӀашӀэм ышӀлӀн фӀэ дэныр, бзэныр ыкӀи дышӀэ хэдыкӀыныр зэрегъашӀэх. ЕджаплӀэр кыуухымэ хирург хъунэу зегъэхъазыры. ЯкӀлӀлэу Заур илӀэс 12 ыныбж, я 6-рэ классым дэгъу дэдэу щеджэ, спортым пылӀ, тапӀкӀлӀэ ятӀэ илӀэуж лъыгъэ-кӀуатэ шлоигъу. НахыкӀлӀэ зӀтӀозитӀоу МӀдинэрэ МӀдинэрэ илӀэс тӀурытӀу аныбж.

Яунагъо илӀ шӀэн-хабзӀ-хэм афӀэгъэхъыгъэу ЦӀй Рузанэ теупчыгъ.

— ХъакӀлӀпӀэгъокӀыныр, лӀкӀо зӀпхыныгъэр дгъэ-пытӀныр, адыгагъэм ишап-

хъэхэр зетхъаныр ыкӀи зедӀлужыныр — ары тинагъо ихӀэбзэ шӀхъалӀэхэр, — хыгъӀунэфыкӀыгъ бы-сымгуащэм. — Тинахы-кӀлӀхэм лӀапсӀэр ятӀэгъашӀэ, нахыжъхэм якъэбар афӀ-тӀуатэ. Ахэм кӀапкы-рыкӀыгъэ лӀэкӀо чыгыри Камилэ ыгъӀпсыгъ, лӀа-кӀом зызӀериушӀомбгъурэм тылӀӀӀлӀэ.

Унагъом гушӀуагъуи, гу-зӀжӀогъуи пӀкӀлӀыгъэх, ау зӀгурылӀоныгъэу азыфагу илӀым, зӀфышчытӀкӀэ да-хэу зӀфырялӀэм яшӀуагъэ-кӀэ гумӀкӀыгъохэр зӀранӀ-кӀынхэ алыӀкӀыгъ.

— КӀлӀэцӀыкӀлӀухэм гъэс-ныгъэ дэгъу ягъӀотыгъэ-ным, спортым пылӀынхэм, ятворческэ амалхэм зау-шӀомбгъуным, япсауныгъэ

ЦӀйхэм яунагъо ихъарзынӀэ

кӀэуухъумӀэгъэным лӀэшӀэу тыпылӀ. Адыгэ намысыр чӀамынэу псӀаунхэм фӀэт-плӀух, — ело АскӀэр.

ЦӀй зӀшӀхъэгъусэхэм

цыфыгъэмрэ зӀфышчыты-кӀэ дахэмрэ яунӀгъо лӀап-сӀэх, кӀадӀхъурэм рыразе-хэу мӀпсӀэх.

УнӀгъо зӀгурылӀожъхэм

цыфыгъэ шӀӀпхъэ дахэр арылӀ, лӀӀпкӀ хабзӀэр кӀа-ухъумэ, хӀгъӀгъум инеушчы-рэ мафӀэ лӀапсӀэ фашӀы.

ЛӀӀПШӀЫКӀО Фатим.

Тарихъыр хагъэкIокIэштэп

Теклоныгъэшхом ия 55-рэ илээс ехъулэу агъэпсыгъэгъэ бульварыр непэ зигугъу анахыбэу ашырэ кэлэ чыплэхэм ащыщ. ГъэкIэжыын IофшIэнэу ащ шырагъэжыагъэхэр Мыекьюапэ щыпсэухэрэмкIэ ошIэ-дэмышIэ хъугъэхэп.

сагъэхэп. 2006-рэ илээсым непэ республикэм щы-зэлъашIэрэ кхухъэлъатэу МиГ-23-м исаугъэт бульварым тет хъугъэ. Хэгъэгъу зоошхом «Адыгэ Осавиа-химовец» зыфилорэ эс-кадрильем пае Як-3 зы-цIэ кхухъэлъатэхэм якы-дэгъэкIынкIэ Адыгеим щыщхэу ахъщэ зыгъоигъэхэм зэрафэразэхэр зытэтхэгъэ мыжъосынри чыплэм щыт.

МиГ-23-р А. И. Микоян ыцIэ зыхъырэ конструкторскэ бюром 1967-рэ илээсым щызэхэгъэуцогъагъ. А лъэхъаным дзэ кхухъэлъатэхэмкIэ дунаим щыпэрытхэм ясатырэ ар хэтыгъ. Зы такыккым цэ огъу мини 4 ышIын ылъэкIы-щтыгъ, ракетибл ыхъышъу-щтыгъ, кхухъэлъэтэ топы-

щэ тонни 2,5-р ащ кIы-гъужьыгъ. Непэ бульварым тет саугъэтыр 1981-рэ илээсым кыдагъэкIыгъагъ. Псков иавиационнэ дзэ IофшIэ-ныр ащ шыригъэжыагъагъ. Германием, Белоруссием защылэжыагъэ уж Мые-кьюапэ къащэжыагъагъ.

Джащ фэдэу егъэджен Iофми кхухъэлъатэр бэрэ цагъэфедатгъ. Быбыным зыщыфагъэсэхэрэ дзэм дэгъоу Iоф шырагъэшIагъ. Краснодар иавиационнэ еджаплэу кхухъэлъэтэзе-фэхэр зыцагъэхъазырхэрэм ащкIэ ныбжыкIабэ ошъогум рыбыбагъ, сэнэ-хъатым зыфырагъэсагъ. Быбыным фэхъазыр кхухъэлъатэм ыпэ тыгъэкъо-хъапIэмкIэ гъэзагъэ, ыта-мэхэр ушхугъэх, «Хэти

ащыгъупшагъэп, сydi /ащыгъупшагъэп» зыфилорэ гушылэхэр тетхагъэх.

Арышъ, гъэцэкIэжыын-хэм ауж ыпэрэм щыщэу бульварым кытенэщтхэр кхухъэлъэтэ саугъэтымрэ чыгхэмрэ. Зэрэрахъуха-гъэмкIэ, кыщыпкIухъанкIэ чыплэр нахъ Iэрыфэгъоу зэтырагъэпсыхъащт, кушъ-хъэфэчъэ уцуплэхэр фашы-щтых, остыгъабэ, видео-лыпIэнымкIэ пкыгъуа-кIэхэр пальэщтых, фонтан гушъэхэр цагъэпсыщтых. Чыплэм игъэкIэжыынкIэ кэлэдэхсхэм яшIоигъоны-гъэхэр кыдыхалытагъэх. ДжырэкIэ зы мэфэ ошлу амыгъэкIодэу псэолъэшI-хэм Iоф ашIэ. ПстэумкIэ мы илээсым Мыекьюапэ изыгъэпсэфыплэ чыплIх агъэкIэжыыщт.

Ащ игъэцэкIэжыын кэ-лэдэхсхэм яшIоигъоныгъэ кыгъэнэфагъ — нэбгырэ мин 20 фэдизмэ амакъэ фатыгъ.

Лъэпкъ проектэу «Псэу-плэр ыкIи кэлэ шыIакIэр» зыфилорэм кыдыхалытэгъэ программэу «Iэрыфэгъу кэлэ шыIакIэр» зы-цIэм ишIуагъэкIэ IофшIэн-хэр зэшIуахых. Мыекьюа-пэ инэмыкI чыплэхэм ягъэпшагъэмэ, бульварыр ныбжыкI, ыцIи ар кы-хэщы — Теклоныгъэшхор кызыдаыхгъэр илээс 55-рэ зэхъум, 2000-рэ илээ-

сым, ашыгъагъ. Ащ нэс а чыплэр нэкIэу щытыгъ. А лъэхъаныр къешIэжыы бульварым дэжъ щыпсэу-рэ ЛъэпцIэрышэ Къун-чыкъо.

— Бульварым дэжъ сызщыпсэурэр илээс 40 хъушт. Тыкызэкощыжыым урамитIум азыфагу чIыгур нэкIыгъ. КъыщыпкIухъан-кIэ, зыщыбгъэпсэфынкIэ Iэрыфэгъоу зызэтырагъэ-псыхъэм, лъэшэу тыгушIо-гъагъ. Ренэу кыщытэкIу-хъэ, зыщытэгъэпсэфы. Джы икIэрыкIэу ар зэ-рагъэкIэжыырэр тигуапэ,

тежэшт кыизэIуахыжыыфэ, — еIо ащ.

Бульварыр Совет хабзэм илэхъан аэродро-мыр зыдэщытыгъэ чыплэм щыгъэпсыгъ. Ащ дэжыым 1934-рэ илээсым Советскэ Союзым и ЛIыхъужьэу М. М. Громовым ыцIэ зы-хыщтыгъэ кхухъэлъэтэ клубыр щыбысымыщтыгъ. Ащ кыыхэкIэу мыекъопэ летчикхэу Хэгъэгъу зоошхом илэхъан зичIыгу фэбэна-гъэхэм яшIэжъ агъэлъа-плэу саугъэт афагъэуцу-нэу зырахъухъэм, чыплэм икыыхъын бэрэ егупшы-

ГъэцэкIэжыынхэр лъагъэкIотэщтых

Илээси 10 имыкьюпэм кыкIоцI — фэтэрыбэу зэхэт унэ 909-рэ ыкIи сомэ миллиардрэ миллион 330-рэ. Къатыбэу зэтет унэхэм ягъэцэкIэжыынкIэ шьолъыр программэр зылэжыэрэ илээсхэм язэфэ-хысыжъхэр кышIыгъэх Адыгеим ишьолъыр оператор.

2014-рэ илээсым кыщегъэ-жыагъэу программэм Iоф ешIэ, ар 2047-м нэс тельытагъ.

БлэкIыгъэ илээсыр пштэмэ, ахэм афэдэ уни 126-рэ рес-публикэм цагъэкIэжыыгъ. Ащ фэшъафэу унэ 12-мэ яхы-лэIэт (лифт) 34-у зилофшIэгъу пIалъэ икIыгъэхэр ащызэбла-хъугъэх. ПстэумкIи сомэ мил-лион 350-рэ фэдиз апэлухагъ.

— Унэу дгъэцэкIэжыырэмэ янахыбэм язытет дэй дэд. Ащыщхэр жъы дэдэх, зыкIи агъэкIэжыгъэхэп. Ахэтых ахэм ежъ унэм щыпсэухэрэм яамал-кIэ чыплэ-чыплэу агъэкIэжыы-хэрэр, ау ащ фэдэхэр макIэх, — кыыхегъэщы АР-м къатыбэ унэхэр игъэкIотыгъэу гъэ-цэкIэжыгъэнхэмкIэ и Фонд ипащэ иIэнатIэ зыгъэцэкIэрэ Иуаныкьо БисIъан.

Зэрэхабзэу, IофшIэнхэм рес-

публикэм ирайонхэр эцкIэ кыизэлъаубытых. БлэкIыгъэ илээсым анахъ унабэ зыцагъэ-цэкIэжыыгъэр Тэхъутэмыкьо-е районымрэ Мыекьюапэрэ. Мы-хэм унэ зэтетхэр ащынахыб. Адыгеим щылэжыэрэ шьолъыр операторым кыизэрэхигъэщы-рэмкIэ, псэуалъэу агъэкIэжыы-щтыр цIыфхэм ахъщэ кыизэра-угъоирэм занкIэу епхыгъ. Уры-сыер зэрэщытэу пштэмэ, Адыге-им мы лъэныкъомкIэ гурыт чыплэр еубыты.

— 2023-м ахъщэ угъоинымкIэ кыгъэлъэгъонышIухэр тилэхэу илээсыр зэфэтшыжыыгъ — игъэкIотыгъэ гъэцэкIэжыыным ыпкIэ кызытырэмэ япчъагъэ процент 97,1-м нэдгъэсыгъ. Пстэуми анахъ чанэу мы лъэ-ныкъомкIэ Iоф зышIэрэр Адыгэ-къал — проценти 110,4-рэ, анахъ макIэу кыизаугъоигъэр

Шэуджэн районыр ары — про-цент 75,8-рэ. Аужырэ илээсхэр зэбгъапшэхэмэ, ащ фэдэ «ахъ-щэ зэхадзэм» имэхъанэ цIыф-хэм нахъ кыагурыло хъугъэ. Къин зытлэгъугъэр IофшIэныр зетэ-гъэжыакIэр ары, — еIо Иуаны-кьо БисIъан.

ГъэцэкIэжыыныпкIэр кызы-мытырэмэ шьолъыр операторым Iоф адешIэ. Непэрэ мафэм ехъулэу ахэм альэныкъокIэ дэо тхыль мин 27395-рэ хыкумым агъэхыгъ. Джырэ уахътэм ехъу-лэу сомэ миллион 253,7-у чы-фэу зэтырагъэуагъэм щыщэу 124-р къатыжыыгъ.

Къэлэгъэн фае, блэкIыгъэ илээсым игъэкIотыгъэ гъэцэ-кIэжыыным ыпкIэ зытыхэрэм япчъагъэ нэбгырэ 3700-кIэ на-хыбэ хъугъэ. ПсэолъэшI Iоф-шIэнхэр игъэкIотыгъэу респу-бликэм зэрэщыкIохэрэм кыды-

хэлъытагъэу къатыбэу зэтет унэ 71-рэ кIэу кыыхэхъагъ. Пстэум-кIи лицевой счет мин 58-м нахыбэ кыизэлухыгъ.

Мы илээсымкIэ IофшIэнхэр зыщыкIошт унэхэри къэнэфэ-гъахэх. Къатыбэу зэтет псэолы 151-рэ ахэм кыизэлъаубытыщ ыкIи сомэ миллион 312,9-рэ

ахэм апэлухъанэу агъэнэфагъ. ДжырэкIэ тхъапэхэм ягъэхъа-зырын ыуж итых, апэрэ гъэт-хэ мэфэ фабэхэм IофшIэнхэр аублэщтых. ПстэумкIи илээсы-бэхэм ателытэгъэ республикэ программэм къатыбэу зэтет унэ 1654-рэ агъэкIэжыынэу кыды-хэлъытагъ.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр АНЦОКЪО Ирин.

Анзор икхырынэ

Тильэхъан илхыужьхэр

Хэгъэгур кыуухъумэныр кыыхихыгъ

УФ-м и Улэшыгъэ Клуачлэхэм ясатырэ дзэ кыулыкър щыхыгъэныр Хэгъэгум икхыужьмэн лыгъэ хэлъу еуцолэрэ хульфыгъэ шыпкэхэм кыхахы. Зээгыныгъэклэ кыулыкър зыхынуу клэтхэгъэхэм ащыщ Л. Анзор. Къулыкършлэным, гражданскэ пшэдэклыхъым еплыклэу афырилэр гъэзетэу «Адыгэ макъ» кыфилотагъ.

Хэгъэгум кыыхуытырэр чыгу закъоп, мыш унагъор хэт: ны-тыхэр, уяне кыльфыгъэхэр, шхьэгъусэр, уиклэлэцлыкърхэр... Ахэм ярэхъатныгъэ тыфэбэнэным мэхъанэ ил. Джащ фэдэ патриотическэ гупшысэхэмклэ еджаплэм тыщанлугъ, — кылыуагъ Анзор.

Икыгъэ илхэсым имэлылфэгъу кыищэгъэжыагъэу лоныгъом ыклэхэм анэс «Анза» (ары зэреджэщтыгъэхэр) хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием къэтыгъ. Херсон хэкум рэхъатныгъэр кыишхуымагъ, мамырныгъэм фэбэнагъ.

— Хэушхъафыкыгъэ дзэ операцием сызыхэтыгъэ илхэсныкыом сыгу кынэжыгъэр бэ. Кыыхэзгъэщымэ сшоигъу тидзэ-клэлэхэм язэкъотыныгъэ: умышлэу, узыфэмыгъэсагъэр кыбгурагъало, дзэ лофым хэшылкы фызилэхэм ищыклэгъэ лъагъом утырашэ. Джы ахэм ясатырэ сипсауныгъэ изытет елытыгъэу сакы-хэклыхъын фаеу хуыгъэ. Ахыщэ тынэу, фэгъэклотэнэу сифэшъуашэхэр зэклэ згъотыгъэх, джыри кьэнэгъэ тхьапэхэм ягъэхъазырын ыуж сит, — ело Анзор.

Тигушылэгъу псэолъэшлэу лоф ышлэ-щтыгъ. Джыри а лъэныкыом зигъэзжыын гухэлъ ил. Шыгу кьэдгъэклыхъын, зээгыныгъэ шыклэм тетэу кыулыкър зыхыхэрэм

УФ-м зыкхыужьмэжынымыклэ и Министерствэ зэтыгъо ахыщэ тынэу сомэ мини 195-рэ, республикэм — сомэ мин 200 ареты. Джащ фэдэу, районэу шыузыпсэурэм елытыгъэу, джыри гъэнэфэгъэ зэтыгъо ахыщэ тын кыыхэхъо.

Зээгыныгъэклэ кыулыкър зыхыы зышлоигъохэм зыщыпсэухэрэм щылэ дзэ комиссариатхэм зафагъэзэн аплэкышты. Зэклэ ахыщэ тынхэм ыкли фэгъэклотэнэу щылэхэм япхыгъэ кьэбарыр нахь игъэ-клотыгъэу зээгынашлэ зышлоигъохэм Телеграм-каналэу «Адыгэя — Служу Родине» зыфилорэм рагъотэшт.

ИШЫНЭ Сусан.

Ныбэ Руслъан:

Тшлагъэм тыклэгъушлужьы

«Псэуплэр ыкли кьэлэ шылаклэр» зыфилорэ лъэпкъ проектым ипхырышын пае аштэгъэ федеральнэ проектэу «Псы кьабзэм» кыдыхэлъытагъэу Адыгэ Республикэм ипсэуплэхэм ащыщхэм псыигъэхъуаплэхэмрэ псырыкыуаплэхэмрэ 2023-рэ илхэсым зэрэщэгъэклэжыгъэхэр ыкли 2024-рэ илхэсым ащ фэдэ лофшлэнэу агъэнафэхэрэм защыдгъэгъуазэ тшлоигъоу АР-м псэолъэшлынымыклэ, транспортнымыклэ, псэуплэ-коммунальнэ ыкли гъогу хызмэтымыклэ и Министерствэ псэуплэ-коммунальнэ хызмэтымыклэ и Гъелорышлэплэ ипашэу Ныбэ Руслъан гущылэгъу тыфэхуыгъ.

— Руслъан, псы кьабзэм щыклэрэ псэуплэхэр нахь маклэ шлыгъэнхэмклэ маклэп лофэу шыушлэрэр, илхэс пчъагъэхэм псырыкыуаплэхэр зэблэхъохуы, псыр кызырэгъащыщт скважинэхэр шыоубырыужьых, лэм-псымаклэхэр шыогъэуцух. Илхэсу икыгъэм зэфхысыжыгъэхэр кыфэпшлэхэм, жьугъэнэфэгъэгъэ пшэрылхэм шыуа-лыкълэхъагъэу пльытэн пльэкышты?

— Пльытэн пльэкышты кьодыеп, теу-бытагъэу кьэслон слъэкышты: 2023-рэ илхэсым дгъэнэфэгъэгъэ лофшлэнхэр зэклэ зэшлотхыгъэх. Гъэреклорэм тынэмысызэ, 2019-рэ илхэсым кыищезгъэжъэн. А уахытэр ары проектым игъэцэклэн тыз-фэжыагъэр. 2019 — 2024-рэ илхэсхэм ателытагъэу сомэ миллион 764,9-рэ къатлупщыгъэмэ, 2019 — 2023-рэ илхэсхэм ащ шыщэу сомэ миллион 603-рэ зытефэгъэ лофшлэнхэр дгъэцэклагъэх. Мы ахыщэм шыщэу сомэ миллион 595,4-р федеральнэ бюджетым кыитлупщыгъ. Зэклэмкы псы кьабзэр цыфыхэм алэклэ-гъэхъэгъэным епхыгъэ лофхэр чыплэ 27-мэ ащыредгъэклокыгъэх.

2023-рэ илхэсэу о укыызклэупчлагъэр пштэмэ, псым икыицлэщын, псырыкыуа-плэхэм ягъэпсын е язэблэхуын, скважи-нэхэм яубырыун афэгъэхыгъэу лофшлэ-нэу дгъэнэфэгъагъэр зэклэ псэуплэ 13-мэ зэшлохыгъэ ащыхуыгъ.

— Псэуплэхэм ацлэ кьенлогъагъэмэ дэгъуэгъэ.

— Сигуапэу кьэслон. Къуаджэу Тэху-тэмыкыуае псыигъэхъуаплэу 3 щытшыгъ, ары пэлчэ ежы искважинэ илэу гъэпсы-гъэ, псырыкыуаплэхэр, псыр зыгъэкъэб-зэшт лэм-псымэхэри ягъусэх. Козэт псыигъэхъуаплэу 5 илэ хуыгъэ. Адыгъэ-лэрэ Хьалъэкъуаерэ язырыз, Мыекъопэ районым хэхъэрэ къутырэу Гражданскэм, Шэуджэн районым ит къутырэу Черны-шевым, Теуцожь районымклэ къутырэу

Шевченкэм зырызых. Джащ фэдэу къуа-джэу Улапэ псыр зэрыклорэ системэр зэрэпсауу щызэблэтхуыгъ. Къэлогъэн фае мы зигугъу кьэтшыгъэ псэуплэхэм псыр кызырэгъащычлэщырэ псэуалъэхэри, псы-рыкыуаплэхэри жьы зэрэащыхуыгъагъэхэр, цыфэу ахэм адэхсхэр псы кьабзэмклэ гумэкыгъо зэрэхэтыгъэхэр. Цыфхэм псы лофымклэ джы гумэклэ ялэжъэп, тэри тшлэгъэ лофым тыклэгъушлужьы, шыагъэ кызырэгъащычлэщырэ тегъэгъушхо. Къалэу ыкли къуаджэу псырыкыуаплэхэр зыщыдгъэ-псыжыгъэхэм хызмэтшлэплэу ащыдгъэ-лэжыагъэхэм янахыбэм тагъэрэзагъ, пльытэн дшлгъэу лофшлэнхэр зэшлохыгъэх. Ау анахыгъэу кыыхэзгъэщынэу сызыфаер Тэхутэмыкыое кьоджэ псэуплэм ипашэу Нэужьырэкыо Алыи ары. Лофым пшэ-дэклыхъэу пылпыр кыгурылоу, ыгу етыгъэу, къуаджэм зэрэфэгумэкырэп кьэлыагъоу ар кьыддэлэжыагъ. Лофшлэн-хэр а чылэм щызыгъэцэклагъэу пшэ-дэклыхъэу ыхырэмыклэ гъунэлкэ гъэнэ-фагъэ зилэ обществэу «ЖКХ Тахтаму-кайский» зыфилорэми щытхуэр ыдэжъ, эи еплэлэнэп, псыигъэхъоплэщыри, ащ епхыгъэ псырыкыуаплэхэри, лэм-псымэ-хэри игъом ыкли дэгъоу ыгъэпсыгъэх. Джащ фэдэу кыыхэзгъэщынэу сыфай Улэпэ кьоджэ псэуплэм ипашэу Куфэнэ Анзор. Псырыкыуаплэхэм системэу километрэ 12,5-рэ хуэрэм изэблэхуныклэ лофшлэнэу дгъэцэклагъэм ащ илахышхо хэлъ. «Мон-таж» зыфилорэ хызмэтшлэплэу ащ кы-щыддэлэжыагъэми тыфэраз.

— Руслъан, нафэ кьытфэхуыгъ зэфхысыжыгъ дэгъухэр зэрэпшлэу, джы мы илхэсу кыыхагъэм пшэ-рылгъэу шышлэуиэхэр сьд фэдэхэ?

— Мы илхэсым чыплэ 6-мэ гъэ-цэклэжыын лофшлэнхэр ащыредгъэклокы-нхэу итэхуыхэ. Ахэм апае сомэ милли-они 161,9-рэ къатлупщыгъ, ащ шыщэу сомэ миллиони 143,3-р федеральнэ

цаклэ. Мыгъэ джыри псэуплэхэм ащыпсэ-урэмэ псы кьабзэ ялэ хуышты. Лофхэр зэрэклэкхэрэм, гумэкыгъоу кьэуцухэрэм ядэгъэжыжыын ежы ышхыкълэ лъэплъэ ыкли ренэу ыналэ тет Адыгэ Республикэм и Лышхыгъэу Къумпыл Мурат. Цыфхэм

Тэхутэмыкыое район администрациер

бюджетым кьекы. Псыигъэхъуаплэу станицэу Дондуковскэм дэтыр дгъэ-цэклэжыныу щыт, ащ сомэ миллион 30,9-рэ пэлухъащт. Тэхутэмыкыое кьоджэ псэуплэм хэхъэхэрэ къуаджэу Нэтыхуа-ерэ поселкэу Отраднэмерэ джащ фэдэ лофшлэнхэр ащыклоштых, зэклэпкылохэу сомэ миллион 22,5-рэ ыкли сомэ милли-он 22,8-рэ къафатлупщыгъ. Псыигъэхъуа-плэхэмрэ псырыкыуаплэхэмрэ джащ фэдэу ащыдгъэцэклэжыштых къуаджэхэу Нэ-шукъуае (миллион 15,1-рэ тефэшт), Пэнэжыкыуае (сомэ миллион 25,4-рэ кыфатлупщы), Лъэустэнхъаблэ (миллион 45,2-рэ тефэнэу агъэнафэ). Мы зигугъу кьэтшыгъэ псэуалъэхэм ятшылэшт лоф-шлэнхэр шэклогъу мазэм и 1-м ехуаплэу тыухынхэу тэгъэнафэ.

Клэклуэ кьэплон хуэмэ, Урысые Феде-рацием и Президентэу Владимир Пути-ным иунашэу елытыгъэу «Псэуплэр ыкли кьэлэ шылаклэр» зыфилорэ лъэпкъ про-ектым ипхырышын пае аштэгъэ феде-ральнэ проектэу «Псы кьабзэр» тэгъэ-

ящылэклэ-псэуклэ нахышлу шыгъэныр пшэрылэ шхьалэу зэрэщытыр, ащ тыфэ-лэжъэн зэрэфаер ащ ренэу хегъэунафы-кы.

— Республикэ программэу «Комму-нальнэ инфраструктурэр гъэклэжы-гъэныр» зыфилорэри лышхыгъэкыуа-та?

— А программэм кызырэгъэхэлъы-тагъэу, 2023-рэ илхэсым Адыгъэалэ лофшлэнхэр щедгъэжыагъагъэх, фэбэры-кыуаплэхэм ясистемэ игъэцэклэжыын ыкли изэблэхуын тыублагъэ. Зэклэмкы километрэ 14,5-рэ зыкыыхыгъэ фэбэры-кыуаплэхэм язэблэхуныклэ лофшлэнхэм мы илхэсым апытыдзэжыгъ. Сомэ миллиони 138,2-рэ ащ тефэ, ащ шыщ сомэ миллиони 114-р шьолырхэм хэхъоныгъэ ягъэшлыгъэнымыклэ Фондым кыитлупщыгъ.

— Тхьауегъэпсэу, Руслъан, гущылэгъу укыызэрэпфэхуыгъэмклэ.

Дэгущылагъэр ДЭРБЭ Тимур.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ иунашъу

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «Социальнэ фэло-фашIэхэр зэрафагъэцэкIэхэрэ шыклэм ехылаагъ» зыфилорэр ухэсыгъэным фэгъэхьыгъ

Федеральнэ законэу N 210-р зытетэу «Муниципальнэ ыкли къэралыгъо фэло-фашIэхэр зэрэзэхъэхэрэ шыклэм ехылаагъ» зыфилоу 2010-рэ илэсым бэдзэогъум и 27-м къыдэкIыгъэм диштэным пае **унашъо сэшIы:**

1. Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ и Административнэ регламентэу «Социальнэ фэло-фашIэхэр зэрафагъэцэкIэхэрэм ехылаагъ» зыфилорэр мы унашъом игуадзэ диштэу шыгъэнэу.

2. Адыгэ Республикэм шыпсэурэ цIыфхэм ясоциальнэ фэло-фашIэхэм ягъэцэкIэнкIэ гупчэхэу мы министерствэм къыфэlorышIэхэрэм, мыкъэралыгъо организациехэм, джащ фэдэу цIыфхэм ясоциальнэ фэло-фашIэхэр зыгъэцэкIэрэ нэмыкI учреждениехэм япашэхэм Административнэ регламентым диштэу социальнэ ИофшIабзэу къэуцухэрэр зэшIуахынхэу.

3. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Къэралыгъо ыкли муниципальнэ фэло-фашIэхэм ягъэцэкIэн фэгъэзэгъэ Гупчэу лъэныкъуабэхэм язэшIохын зипшъэрылым» ипашэхэм Административнэ регламентым диштэу цIыфхэу «полустационар» зыфилорэ шыклэм тетэу зисоциальнэ фэло-фашIэхэр зыфагъэцэкIэштхэм къырахылылэрэ документхэм яштэн епхыгъэ ИофшIэныр зэхъэнэу.

4. КIэлэцIыкIухэм, бзылфыгъэхэм ыкли унагъом ялофхэмкIэ отделым мыщ фэдэ Иофыгъоу Административнэ регламентым игъэцэкIэн епхыгъэхэр зэшIохыгъэнхэмкIэ ИофшIабзэхэр гъэцэкIагъэ зэрэхъухэрэм ыналэ тыригъэтынэу.

5. Къэбар-правовой отделым:
— Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкIэ и Министерствэ исайт, Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкIэкIо къулыкъу-

хэм яофициальнэ Интернет-сайт мы унашъор къаригъэхъанэу;
— республикэ гъэзетхэу «Советскэ Адыгеимрэ» «Адыгэ макъэмрэ», джащ фэдэу мазэм зэ къыдэкIырэ тхылъэу «Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхъугъоагъэхэр» зыфилорэм къыхаутыным пае аIэклигъэхъанэу;
— Урысые Федерацием юстициемкIэ и Министерствэ и ГъэlorышIаплэу Адыгэ Республикэм шыIэм Урысые Федерацием ишъолъырхэм яфедеральнэ регистрэ хагъэхъаным пае мы унашъор аIэклигъэхъанэу.

6. Унашъом игъэцэкIэн зэрэклорэм лъыплъэнэу министрэм иапэрэ гуадзэ фэгъэзэгъэнэу.

Министрэу МЫРЗЭ Джанбэч
къ. Мыекъяупэ,
шылэ мазэм и 9, 2024-рэ илэс
N 1

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм цIыфхэр зэрэщырагъэблэгъэщтхэм играфик

ЫлэкъуацI, ыцI, ятацI	ИэнатIэу ылыгъыр	Мафэу зыригъэблэгъэщтхэр	Сыхъатэу зыригъэблэгъэщтхэр	Чыплэу зыщыригъэблэгъэщтхэр
Нарожный Владимир Иван ыкъор	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхъамат	я 2-рэ блып	сыхъ. 3-м къыщегъэжъагъэу 5-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 311-рэ каб., Тхъаматэм иприемнэ, я 310-рэ каб.
Иэщэ Мухъамэд Джумалдин ыкъор	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхъаматэ игуадз, бюджет-финанс, хэбзэлахь, экономикэ политикэмкIэ, предпринимательствэмкIэ ыкли IэкIыб къэрал экономикэ зэпхыныгъэхэмкIэ икомитет итхъамат	я 2-рэ гъубдж	сыхъ. 10-м къыщегъэжъагъэу 12-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 319-рэ каб.
Цэй Эдуард Кущыку ыкъор	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхъаматэ игуадз, аграр политикэмкIэ, мылкъу, чыгу зэфыщытыкIэхэмкIэ икомитет итхъамат	а 1-рэ, я 3-рэ мэфэку	сыхъ. 3-м къыщегъэжъагъэу 6-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 309-рэ каб.
Лобода Александр Павел ыкъор	хэбзэгъэуцунымкIэ ыкли чыплэ зыгъэlorышIэжъыным ИофыгъохэмкIэ комитетым итхъамат	я 2-рэ мэфэку	сыхъ. 3-м къыщегъэжъагъэу 6-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 309-рэ каб.
Мыгу Адам Сэфэрбий ыкъор	хэбзэгъэуцунымкIэ ыкли чыплэ зыгъэlorышIэжъыным ИофыгъохэмкIэ комитетым итхъаматэ игуадз	а 1-рэ, я 3-рэ мэфэку	сыхъ. 10-м къыщегъэжъагъэу 12-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 417-рэ каб.
Салов Евгений Иван ыкъор	зеклонымкIэ, чыопсымкIэ ыкли ащ игъэфедэнкIэ комитетым итхъамат	я 4-рэ мэфэку	сыхъ. 2-м къыщегъэжъагъэу 4-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 407-рэ каб.
Широкова Наталья Сергей ыпхъур	социальнэ политикэмкIэ, унагъом ИофхэмкIэ, псауныгъэм икъэухъумэнкIэ ыкли культурэмкIэ комитетым итхъамат	я 2-рэ гъубдж	сыхъ. 11-м къыщегъэжъагъэу 1-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 313-рэ каб.
Шэуджэн Сэфэр Хъумэр ыкъор	бюджет-финанс, хэбзэлахь, экономикэ политикэмкIэ, предпринимательствэмкIэ ыкли IэкIыб къэрал экономикэ зэпхыныгъэхэмкIэ комитетым итхъаматэ игуадз	а 1-рэ гъубдж	сыхъ. 10-м къыщегъэжъагъэу 12-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 315-рэ каб.
Шэуджэн Тембот Мурат ыкъор	гъэсэнэгъэмкIэ, шIэныгъэмкIэ, ныбжыкIэхэм ИофхэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ ыкли общественнэ организациехэм зэдэлэжъэныгъэ адырIэнымкIэ комитетым итхъамат	я 3-рэ бэрэскэшху	сыхъ. 2-м къыщегъэжъагъэу 4-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэр, я 405-рэ каб.

Шъуналэ тешъудз: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм къыфэгъэзэгъэ ИофыгъохэмкIэ депутатым зэрэзэгъыхэрэм тетэу нэмыкI мафэхэм и цIыфхэр рагъэблэгъэнхэ алъэкIышт.

«Творчествэр сищыІэныгы»

Нэбгырэ пэпч сэнаушыгэ горэ хэлэу, зыгорэм фэкьулаеу кэху. Ау кытхэтых «Іэпэласэу кэхуыгэр зепстэмэ афэлэз» зыфалохэрэм ахэплытэн цыфхэри. Ахэм ащыц зигугу кэтшы тшоигьо бзылфыгэр. Ар оредыу, музыкант, Іэпэщысэхэм яшын фэлэзэу нэр зыгэгүшорэ пкыгьо дэхабэ кылэклэлы.

сищыІэныгы, ащ сытымылгэу сыпсэушгьуцтэн.

Мафэм ащ фэдэ уахтэ илэрэп. Майе ансамблэм хэтэу Іофтхэбзэ зэфэшхыафхэм ахэлажэ, Адыгеим имызакьоу, нэмык шьолпырхэми ащэлэ. Джащ фэд, Іэпэщысэу кылэклэлыхэрэри кэгэпэзгьонхэм ахэгэлажэх. ГушыІэм пае, цыф Іэпэласэхэм я Дунэе зэнэкьокьоу Іэкыб кэралхэм ащыц шыкыагэм хэлажы, лэныкыуитлуклэ, оред кэлонымклэ ыкы Іэпэщысэхэм яшынклэ, ятлонэрэ чыплэхэр кыащыхыг. Пандемием илэхэан зэрэтефагэм кыхэкІэу, онлайн шыкІэм тетэу Іофтхэбзэр зэхэцгэаг, ау кылэжыгэу кубокымрэ чыплэу кыхыггэр кэзыушыагырэ тхылымрэ кыфагэагыжыгэаг.

Илэсэу икыгэм Темеу ыкы кыблэ Федеральнэ шьолпырхэм я Межрегио-

дылауаг, музыкальнэ Іэмэ-псымэхэм мэкьамэхэр кыа-зыгэлорэ купми хэтыг, зэхэщэкІо методическэ Гупчэу районым илэми шылажэщтыг. А зепстэмэ адакІоу Краснодар крайим культурэмклэ иколледж заочнэ шыкІэм тетэу кыуыхыг.

— **Охтэ лые кыс-фыхэкІыцтыгэп, чэщи мафи зыгорэм сыпылгыг сіоми хэгэ-хуагэу хуыцтэн. Ау ащ фэдэ шылаклэр сшІокыныгэп, нахы-бэ сшІэ кэс скІуачІэ кыахэагыщтыг, —** ылауаг Майе.

Илэсипшырэ ащ тетэу Іоф ышлагэу ипсауныгэ зэщыкыуи, сценэм кэхын фаеу хуыгэ, культурэм и Уни кылуыжыг. Илэсы-бэрэ узым ебэныг, ау творческэ цыфэу, ар ыл хэлэу кэхуыгэр ащ кыгэгэуцныш, зыпары ымышлэу шы-сышущтэпын фае. Майе клэлэцыкыуи реабилитационнэ Гупчэм музыкэмклэ шыригэджэнху Іухэагэаг. Ащ имызакьоу, Іэпэщысэу ышыхэрэм джыри клэу зыгорэ ахигэагыном пылгыг.

Непи ищыІэныгы ары зэрэпшылау-тэрэр. Ащ ыцлэ зымышлэрэ Адыгеим бэу исыжэпын фае. ЫпэкІэ кызэрэщтылау-гэу, ымэкэ дах, иорэдхэр ары зэпэ-зыгэшлагэр. 2012-рэ илэсым кыщегэагэу Тэхутэмыкье районым щэпсэу. Ятэ дунаим зехыжым, янэ кызыщыхуыгэ кыуаджэу Афыпсыпэ унагьор клэжыгэ. Майе непэ Тэхутэмыкье районым культурэмклэ и Унэ-шо эстраднэ оредхэмклэ инароднэ студиеу «Кьамыл» зыфилорэм иорэдыу, ащ дакІоу Афыпсыпэ культурэм и Унэу дэтым инароднэ театрэ ирежиссер илэ-пылгэу.

ХьакІэцыкыу Майе мэкэ дахэ Тхэм кыритыг, ары цыфхэми зэпэзыгэ-шлагэр. Культурэм зыгашІэ езытыгэ-ны-тыхэм япшаш. Ятэ, ХьакІэцыкыу Майор, Адыгэ кэралыгэу кэащокІо ансамблэу «Налмэсым» кыщышшоштыг, нэужым Шэуджэн районэу зыщыщым ыгэгэжы, кэащокІо купэу «Кэрэкьа-мыл» зыфилорэм ипэцаг, клэлэцыкыу хэр хореографиемклэ ригэаджэщтыгэаг, пхэкІычэуаг. Янэу Любовь ишхыгэу-сэ зипэцэ купым кыщышшоштыг. Ащ имызакьоу, зэшхыгэу сэхэр народнэ театрэм шылажэщтыгэаг.

Ащ фэдэ творческэ унагэу кыхуыгэ-гэ пшэащэжыеу джыри кушэем хэлэыцэ сценэр зылэгэу, шылажэем нэмыкІ сэнэхьат зыфигэзагэми гэгэ-шлэгьон хуни. Илэсых нахыбэ ыныб-жыггэп кызыщыхуыгэу, зыщыплугэу кыуаджэу Хьакурынэхьаблэ дэт музы-кальнэ еджапІэм чІэхьанэу ыгу кы-зехьэм. Ыныбжэ джыри нэмысыгэу, амыштэнэу алогэаг, ау музыкэр лэащэу шлу зылэгэу пшэащэжыер ащ кы-гэгэуцгэп. Рыхыжыагэр гунэм ни-гэсын шэнэу илэр джащыгэм кыхэщи, чІэмыхэу ыуж икыггэп. Ащ дакІоу культурэм и Унэ вокалымклэ икружок клэщтыг, ятэ кэащыаклэ зэригэшлэрэ клэлэцыкыу хэм ахэтыг.

Уахтэр лыкылатэзэ гурыт еджапІэми чІэхьаг, ышлэрэ заулэм еджэныри кы-хэаг. Гэгэсэфыгэу илаггэп Іломи хуыцт, ау ащ еІлани дышэ Іудэнэ хэ-дыкыныри, хэныри кызілэкигэагэ-хэу, оред кэлоным, кэащыном адакІоу ахэм апылгыг.

Ащ тетэу еджапІэр кыуыхыг. Зы-парэклэ емыхырэхыжэу культурэм и Унэ Іоф шышлэнэу Іухаг, народнэ оредыо купэу ащ шызэхэагэаг иорэ-

Майе творчествэм шульэгэу фырилэр клэлэцыкыу хэми ади-гошыг. Театральнэ творчествэмклэ ри-гэаджэу хуыгэ. Іофэу зыпыжэрэм пшэадэжыгэу ыпа-шхэ кыыригэу-цохэрэр зэригэагэу-шэм тетэу ыгэгэ-клэнхэ шэнэу хэлпыр ащи кыщылэгэуаг, сабылхэм сэнаушы-гэу ахэлпыр аггэ-федэжын альэкІынэу ыгэгэагэаг.

Іофшлэн пстэуми кІуачІэрэ уахтэрэ ящыкІаг. Майе има-фэхэр зэкІэ, ыпэкІэ чыжэу улпэагэми, гэгэнафагэаг фэд. Арэу шытми, ежэ ышлэрэр шІомакІэу, ипсауныгэ зэщы-кыагэу зыщэсым Іэпэщысэхэм яшын кыыфигэзэжыг. Сабын гэгэжыныр, шыгыжыагэр ыблэзэ пкыгэу зэфэ-шхыафхэр ахишыкыныхэр джащыгэм зэригэагэуагэаг ащыщы. Кызэ-риуагэмклэ, ахэм анэмыкІауи пхэм сурэтхэр хигэагыкыныхэ елэкы.

— Сыдигэ ахэм уапылпынэу игэу уифэра? — теупчыг ащ.

— **Чэщырэ сэшых, —** ыІуи шхыгэ Майе. — **Сэ рэхьатны-гэр сикІас. Арыш, чэщым кІым-сым зыхуэжыкІэ, мэ-кэмэ дахэ горэм сывІэдэІукІэ Іоф сэшІэ. Джащыгэм зысэгэпсэфы. Пкыгэу езгэ-жыагэр зысыухыкІэ ар дахэу кызырэлэгэагыщтыр, гушыІэм пае, шыгыжыагэми хэшыхы-гэмэ, тыгэр кызытэпсэклэ зэрэпэлдыжыагыщтыр сыгу ІэшІоу телгэу, ащ кІуачІэ кысхылэхэу нэф ошгыфэ сапсэуи мэху. Творчествэр**

нальнэ фестивалэу Чэчэн Республикэм икыэлэ шхыаІэ шыкыагэаг оред кэло-нымклэ, Іэпэщысэхэм яшынклэ Адыгеим ыцІэкІэ хэлэжыаг, шыгыжыагэми хышы-кыгэаг пкыгэагэр ыцгэагэаг. Майе искусствэм ылэныкыкІэ гэгэагэагэр зэригэаг фэшІ Адыгэ Республикэм и Лышхэагышлухыафтын Іогьогэу кы-фагэагышлагэаг.

Общественнэ Іофми илахэ ахэлхэ. Майе Адыгеим ибзылфыгэагэаг я Союз икыутамэу Тэхутэмыкье районым шыІэм хэт. Іофэу ащ кыщырахыжэ-хэрэм анахэ чанэу ахэлажэагэр ар ащыц.

Іофшлэн пчэагэаг зэдэггэгэцІэн умы-лэкыныу, цыфым уз гэгэтылгыгэаг илэмэ зыпары ымышлэжыныу зылохэрэмклэ ХьакІэцыкыу Майе чысэгэагыпІ. Ицы-кІугэом кыщегэагэаг Іломи хуыну, хыауыеу ыгэглорэ уахтэ имыІэу, има-фэхэр зэкІэ «ушэагэаг» кэхыы. Іоф зэфэшхыафыбэ зэригэагыцІэн елэкы.

Кыгэгэагыгэаг инахыбэм узым ебэны, ау ари пэрыоху кыфэхуэрэп. Тхыауыагэу зыпарэми зэхыгыгэп, чэ-фынчэу е ыгу зэхэагэагэу альэгыгэп. Ащ фэдэ уахтэ илэп. Узым егупшысэ-рэп, кызытыригэагырэп, ыгу Ілодэу ылэхэр «ридзыхыагэр». Сэнаушыгэу Тхэм кыхылхыагэр зэкІэ егэгфэдэ, иорэдхэмклэ, ымэкэ дахэкІэ цыфхэм агу келэты, илэпэщысэхэмклэ нэр егэг-гушлэ. Мурад зыфилыжыныш, ащ иакыкІэ, ишлэныгэагэмклэ, ыкІуачІэкІэ еклэлэнэу зэригэагышлагэаг.

Цыфхэм зэрэзэлэшлэрэр, иорэдхэр зэрякІасэхэр игуап, ащ тамэ кыгуега-кІэ, ау зилэти, жыагыагэаг ахэагэагэу кызыщыхуыжыерэп.

— **Лэагэу удэІуаеу укыфэхэмэ, шьобжэ хылгэагэр кыптеща-гэгэаг хуыцт, арыш, чІым уте-тымэ нахышІу, утефагэагэми, нахэ макІэу узыщтыр. Ар зыщыб-гэгэагышлэ хуыцтэн, —** ылауаг ащ.

ХЬУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр: ХьакІэцыкыу Майе ихыар-зынэщ.

Тхаклом иеплъыкI

«Кавказ сыджыфым»

Кушью Аслан ихудожественнэ-тарихь романэу «Кавказ сыджыфым» («На седом Кавказе») зыфилорэр 2020-рэ илээсым Адыгэ Республикэм итхыль тедзаплэ кыдигъэкIыгъ, пчъагэмкIэ экземплар 400 мэху.

Ащ зы унагъом кыкIугъэ гъогур, революцием ыпэкIэ, джыри Кавказ заор зыщыкIощтыгъэ уахътэм кышчыублагъэу, непэрэ мафэхэм кьанэсыжъэу кьегъэлъагъо. Произведением седжаным ыпэкIэ ащ фэгъэхьыгъэу кьатхыгъэхэм ащыщхэм нэлъасэ зафэ-сшыгъагъ: «Романым кьегъэлъагъо кьинышхомэ апхырыкIыгъэ народыр зэрэпсэгъуэр ыкIи кьызэрэнэжыгъуэр, етIани а зэкIэ кьызышшыгъуэр цIыф кьызэрыкIохэр ары. Романыр ахэм ящылэныгъэ, хьалэч рагъэфэгъэ ящылэныгъэ фэгъэхьыгъэ...»

Нэужым ащ сызеджэм, кьызгурьIохъыгъэ арэу хэгъэтысхьагъэу, цIыфхэр кьиныгъоу зыхэгъэхэр анахъэу тхылъеджэхэм кьызылхьагъэщырэр. Зэхэсшагъ: романыр шьыпкьэныгъэм лъыхъурэ цIыфхэм афэгъэхьыгъэ, кьин—хьазабмэ апэшлукIохэзэ, ежхэм язэфэгъэ, шлэшхуныгъэу ялэр щылэныгъэм зэрэщыпхыращыщтым геройхэр пылтых, авторым ышлэрэм, ытхырэм шыгуазэу а зэкIэри тынэгу кьыкIегъэуцо. Революцием ыпэкIэ щылэгъэ лъэхьаным тыкыщыжъи, романым хэтмэ тырягъусэу гражданскэ (зэш-зэрэулыжъ) заом тыхэтыгъ, Адыгем советскэ хабзэр идгъэуцагъ... Ау мыщ дэжым авторым зыщыдесымыгъэштэрэ чIылэ кьыхэфэ. Кушью Аслан сабыйхэм яплун кьырилотыкIы зэхъум, аталыкьмэ ягугъуи кьышыгъ. Романым мыщ фэдэ пычыгъохэр хэтых: «Ащ яни яти шлу ылэгъуэщтыгъэхэп (кьызтегушылэрэр герой шхьалэу Якъуб ары), сыда плэмэ ахэр джыри макIэу ышлэгъэхэ. Ны-тымэ яунэ зыми ар щылыгыгъэп, зыми кьышыгъэу-цуштыгъэп, илэсищ нахь ымыныбжъэу ар ны быдзыщэм кьыпатхьы, щылэныгъэм икууплэ хадзагъ, еж-ежырэу, ны гукIэгъур зэхимышлэу ащ кьыхэкIыжышхуным пачэ». Аталыкьым клалэр зэриплугъэм фэшI ны-тымэ шлу-лэгъу афимышыгъэу зэрипорэр тIэклэу сшлотэрэзэп, мы аталыкьIофым мэхъанэшхо илэу щытыгъ, сабыеу аплунэу аштагъэм янэ-

ятэхэр шагъэгъупшэщтыгъэхэп, зэфакIощтыгъэх, зэхэхэщтыгъэх. Ау ар Iоф шхьаф.

Романым хэт герой шхьалэм ищылэныгъэ гъэшлэгъоны, ар шыоу зекIо кIощтыгъ, шыхэри кьытыгъоу хууштыгъ, лыгъэшлэплэмэ арыфэгъэхэ ыкIи щытху пылэгъу ахэм кьарыкIыжыщтыгъ.

Кавказ заори романым кьыхэфэ. Мары авторым ытхырэр: «Якъубэ ядэжъ ыгъээзэжыгъэу адыгэ лъэпкьым хэкужыр зэрибгынэрэр ылэгъугъ. Зэуж итхэу, зэкIэлъыкIохэу, кум исыр исэу, лъэсыр лъэсэу, гъогум икIыхьагъэм ахэр тетыгъэх, хым екIуалэгъэхэ. Хы Iушъом тырку

гъэпытагъ Якъубэ. — Иванрэ оррэ шьузэфэ-сакьыж, лъыкIэ шьузэшэу щымытми, шъо шьузэш — джар сидигъуи зыщышхуыгъэгъупш!» ЕтIани, узылпы-кIуатэкIэ, я 166-рэ нэкIубгъом кьышело: «...Мыщ кIэух горэ илэнэу щытба, о, Тхьэ! Мы джэхьнэм архуанэм укьылэкIэжышхуна, сыхэгъэгоу сян, хьаумэ чIэ шыпкьэм нэс урищэхыни, ащ уилоф щышлэгъа?» Джыри я 214-рэ нэкIубгъом

Героеу романым хэтхэм ащыщыбэм ящылэныгъэ гъогу тарихьымкIэ тшIэрэ цIыфых, ау альэкъуацIэхэр зэхьокIыгъэх ыкIи художественнэ кьэугупшысыгъэхэр кьышлэкIыгъэх. Авторым ышлэпэзэ арэу-щтэу романыр ыгъэпсыгъэу кьысщэху.

кьухьэхэр кьышжэщтыгъэх. Хьазэщыкь гъукIэу кьышлэжыгъэм кьырылауагъ: «Бэрэ тхьэхэр дгъэгубжыгъэхэкIэ энэгъуагъо, ахэмэ ащыщ горэм ибгыбзэ кьыттефагъэн фачэ».

А гушылэмэ алыпыдзагъэу етIани кьело: «Заохэри зэгорэм мэуцужых...»

Романым анахъэу кьыхэзгъэ-щынэу сызыфаер мыщ хэт геройхэр зытетым тетхэу, нэбгырэ пэпчэ гунахы кьызэригъахэрэр, псапи зэришлэрэр кьызэрэщыригъэлъэгъукIыгъэр ары. Ахэр цIыф кьызэрыкIох, ау нэбгырэ пэпчэ хэлъ шэнхэр щысэхэмкIэ кьэтыгъэх, кьыхэгъэщыгъэх, кIуачIэу ялэри якъумалыгъи. Ау ащ дэжым зэкIэми хэгъэгоу зыщыпсэхуэрэм шлулэгъоу фырылэр, анапэ икьэбзагъэ, шьыпкьагъэу ахэлъыр тегъашлэ, джары ыкIи шлу тлэгъунхэу зыкIэхуыгъэхэри. Хэгъэгум фэдэу цIыфыри шлу альэгъу. Гушылэм пачэ: «Зыми ыпашхьэ пшхьэ умулэфэ! — Хьаматэ фи-

мыш фэдэ сатырхэр хэтых: «А си Тхьэ, — лъалощтыгъэ Иван, — сыдым пачэ мыщ фэдэ джэнэт чыплэ шлагъо цIыфмэ кьызыотым, ахэр зэгурьIохэу, зэдэлужхэу зэдэпсэхуэхэу умышыгъа?!»

Кушью Аслан кьызэригъагъэмкIэ, романым итхын илэсибл уахътэ ыхыгъ. Авторым Iофшлэ-нышхо ышлагъ. А илэсхэм Кушью Аслан адыгэхэмрэ кьээзэхэмрэ яшэн-хабзэхэм адэлэжыагъ, зэу лъым щымыщ зэштIоу Хьаматэрэ Иванрэ ящылэныгъэ гъогу кьырилотыкIыгъ, ахэр Якъубэу цIыфмэ алытэрэм, зыщытху чыжъэу Iугъэм ыплугъэх, ылэжыгъэх. Нэужым зэшыхэм яшхьэгъусэхэм, яклалэхэм, яныбджэгъухэм афэгъэхьыгъэу бэ дэд узэригъэуалэрэр, щылэныгъэм щызэхэблагъэ хьугъэхэу, зэшIокIодыгъэхэу, кьээзэрэгъотыжыгъэхэу, зэхьокIыныгъэу, заоу кIохэрэм адыхэтхэу. Ары пэпчэ шьыпкьагъэр, зэфэгъэр, хэгъэгум ишлулэгъу — темэ шхьалэхэр джэхэр ары, цIыф

лъэпкьыр пэрыохъубэхэм зэрапхырыкIырэр.

Героеу романым хэтхэм ащыщыбэм ящылэныгъэ гъогу тарихьымкIэ тшIэрэ цIыфых, ау альэкъуацIэхэр зэхьокIыгъэх ыкIи художественнэ кьэугупшысыгъэхэр кьышлэкIыгъэх. Авторым ышлэпэзэ арэуцтэу романыр ыгъэпсыгъэу кьысщэху. Гушылэм пачэ, революционнэ тарихьэу Хьамат пылпыр Хьахьуратэ Шыханчэрые есэхьылэ. Сыхэукомэ, авторым кьысфигъэгъу-нэу селъэлэу, сэ джауцтэу сэгупшысагъ.

Жьалымыгъэ дэдэу щытыгъэ лъэхъэнэ зэкIэлъыкIор Кушью Аслан тапашхьэ кьыригъэу-цагъ, кышшоцыр кьыгъэтэдджызэ, героймэ кьин адэтлэгъуэзэ такьидекIокIыгъ. Революциер, зэш-зэрэулыжъ заор, зэо ужым зэхэфыжыныу шылагъэхэр, репрессиехэр, кулакхэм якьыхэгъэ-щын, гьаблэр, НКВД-м «иукъэб-зын», Хэгъэгу зэошхор, мыщ дэжым кьыхэхьэх аужырэ илэсхэм бэрэ зигугъу ашыгъэ джурт сабыйхэу Ленинград кьырашыхи, адыгэ кьуаджэмэ адагъэбыллы-хьэгъагъэхэр, джащ фэдэу зэфэгъэу щылэныгъэм хэлъыр зэрэмаклэр ыкIи гухэлъэу кьадэмы-хьугъэхэр.

Романыр гъэшлэгъоны, мэхъанэ куу ил, зэгъэфагъэу тхыгъэ.

ДЭРБЭ Тимур.

Зэхэзышагъэр ыкIи кьыдззы-гъэкIырэр:
АР-м лъэпкь IофхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкьэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
385000
кь. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм кьаIихырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкIэ 5-м емышхухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цIыкIунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожыых.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
УФ-м хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлы-лэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIоры-шлэпI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр
4190
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 128

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахъэр
Сыхьатыр
18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэу уахъэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шхьалэр
МэщIэкьэ С. А.

Редактор шхьалэм игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшъэдэжIыжъ зыхьырэ секретарыр
ЖакIэмыкьэ А. З.

КвитанциякIэхэр кьалукIэщтых

Краснодар краим тарифхэм ягъээзекIонкIэ и Департамент ыгъэнэфэгъэ уасэхэр 2024-рэ илээсым бэдзэогъум и 1-м кьыщегъэжыагъэу Краснодар краим, Адыгэ Республикэм, федеральнэ чIыплэу «Сириусым» шагъэфедэщтых. ЭлектроэнергиемкIэ уасэу атыщтыр зэрыт квитанцием графикыкIэхэр рагъэхьащтых.

Зигугъу кьэтшыгъэ шьолъырхэм ащыпсэхуэрэм шылэ мазэм пачэ кьалукIэщт квитанцием «Расход с учетом диапазонов потребления» зыфилорэ сатырыр ралэгъошт. Электроэнергиеу агъэкIодырэм ибагъэ елпытыгъэу уасэхэр ащ щызэтырауыщтых: зы сыхьатым

кВт 11000-м ехъу зыгъэфедэхэрэр я 2-рэ купым, кВт 20000-м ехъу зыгъэфедэхэрэр я 3-рэ купым ахагъэхьащтых. НэмыкIэу кьэплон хъумэ, электроэнергиеу нахьыбэу агъэфедэ кьэс атыщтыри нахьыб.

Иахъэхэлэ обществэу «ТНС энерго Кубань» шьугу кьегъэкIыжы электроэнергиеу жьугъэфедэагъэр зыфэдизымкIэ мазэм ия 23-рэ мафэм кьыщегъэжыагъэу ия 25-рэ мафэм нэс макъэ яжъугъэлун зэрэфаер. Зигугъу кьэтшыгъэ плалъэм ищыкIэгъэ пчъагъэхэр алэкIэзыгъахьэхэрэм яквитанцие итыщтыр агъэфедэгъэ электро-нергием уасэу тефэрэр ары.